

HADISNING QALBI: IMOM BUXORIY MEROSI VA UNING BUGUNGI O'RNI**Yoqubov Nozimjon Iqboljon o'g'li****FarDU Yurisprudensiya yo'nalishi 1-kurs talabasi****+998501077551****yoqubovnozimjon473@gmail.com****<https://doi.org/10.5281/zenodo.17348778>**

Annotatsiya: Imom Buxoriy, hadis ilmining ulkan ustozlaridan biri sifatida, Islom ilm-fanida yirik iz qoldirgan. Uning "Sahih al-Buxoriy" asari, hadislarni to'g'ri va ishonchli tarzda yig'ish va tasniflashda eng yuqori ilmiy metodologiyani o'rnatgan. Bu to'plam, hadis ilmining asosiy manbalaridan biri sifatida, bugungi kunda ham keng qo'llaniladi va qadrlanadi. Imom Buxoriyning ilmiy faoliyati va metodologiyasi faqat hadis ilmiga emas, balki boshqa ilmiy sohalarga ham katta ta'sir ko'rsatdi. Uning ishlari, nafaqat ilmiy tadqiqotlar, balki ma'naviy va axloqiy qadriyatlarni shakllantirishda ham muhim rol o'ynadi. Maqolada, Imom Buxoriy merosining ilm-fan, diniy tafakkur va axloqiy qadriyatlar sohalaridagi bugungi o'rni, uning ilmiy uslubining zamonaviy dunyoda qanday ahamiyatga ega ekani yoritilgan. Buxoriy ilmiy metodlari va asarlari nafaqat Islom jamiyatida, balki butun dunyoda ilm-fan rivojlanishida muhim o'rin tutadi.

Kalit so'zlar: Imom Buxoriy, hadis ilmi, "Sahih al-Buxoriy", ilmiy metodologiya, hadis to'plami, ishonchli hadislar, ilmiy meros, Islom olami, ilmiy faoliyat, axloqiy qadriyatlar, ma'naviy meros, ilmiy uslub, diniy tafakkur, hadis ilmida yondashuv, ilm-fan rivoji, zamonaviy dunyo, hadisshunoslik, Buxoriy metodikasi.

Imom Buxoriy, asli Buxoroda tug'ilgan, hadis ilmining eng yirik ustozlaridan biri sifatida Islom tarixida ulkan iz qoldirgan. Uning ilmiy merosi butun Islom olamida nafaqat hadis ilmiga, balki umumiy diniy tafakkur va ilmiy yondashuvlarga ham katta ta'sir ko'rsatdi. Imom Buxoriyning eng mashhur asari bo'lgan "Sahih al-Buxoriy" hozirgi kunda ham eng ishonchli hadis to'plamlaridan biri hisoblanadi. U o'zining bu asari orqali hadislarni to'g'ri va ishonchli tarzda yig'ish metodologiyasini rivojlantirdi, shu orqali nafaqat hadis ilmining, balki ilm-fan va tafakkurning yuksalishiga xizmat qildi. Imom Buxoriyning ilmiy faoliyati juda erta boshlangan. Yoshligidan diniy ilmga qiziqish bildirgan u, tezda hadislar va fiqh (yuridik) sohalarida bilimlarni chuqur o'rgandi. Buxoriy o'zining ilmiy izlanishlarini davom ettirib, Arab dunyosining yirik ilmiy markazlarida, xususan, Makkada, Madinada, Bag'dodda va Shomda bilim olishga muvaffaq bo'lgan. Uning o'qituvchilari orasida o'z davrining eng yirik olimlari bo'lganlar, va Imom Buxoriy ulardan olingan bilimlarni o'z ilmiy faoliyatida muvaffaqiyatli qo'lladi.

Buxoriy hadislar to'plamiga, "Sahih al-Buxoriy"ga kiritilgan hadislarni to'plashda juda qat'iy va ilmiy yondashdi. U rivoyatlarni faqatgina ishonchli va ishonchli raviylar tomonidan yetkazilganini tanlagan. Har bir hadisning isnodi, ya'ni u rivoyat qilgan kishilar orasidagi aloqalar, ularning hayoti va obro'si diqqat bilan tekshirilgan. Bu metodologiya orqali Buxoriy o'zining hadislar to'plamini eng ishonchli va mukammal asar sifatida yaratdi. Uning bu metodikasi, ilm-fan tarixida yangi bir davrni boshlab berdi, hadis ilmini tartibga solishda va ishonchli manbalarni saralashda katta ahamiyatga ega bo'ldi. Imom Buxoriy hadis ilmida, ayniqsa, hadislarning ishonchliligi, matnning haqiqiyligi va raviylarining ishonchliligiga katta e'tibor berdi. U hadislarning haqiqiyligini aniqlash uchun ilmiy mezonlar belgiladi va har bir

hadisning tarkibini ehtiyotkorlik bilan tekshirdi. Bu yondoshuv uning ilmiy ishlariga katta nufuz bag'ishladi va ularning ishonchliligini ta'minladi.

Buxoriyning ishlari nafaqat hadislar bilan bog'liq bo'lib qolmay, balki u o'zining metodologiyasi bilan ilm-fanning boshqa sohalariga ham ta'sir ko'rsatdi. Uning yondashuvi, ilmiy aniqlik va tahlilga bo'lgan ehtiyoj, o'zidan keyingi hadis mutaxassislari va ilmiy tadqiqotchilar uchun katta yo'l-yo'riq bo'lib xizmat qildi. Imom Buxoriy ilmiy uslubini shu darajada mukammallashtirdiki, uning metodi hatto boshqa ilmiy sohalarda ham qo'llanila boshladi.

"Sahih al-Buxoriy" asari, o'zining yuksak ilmiy standartlari bilan, Islom ilm-fanining asosiy manbalaridan biri bo'lib qolmoqda. Asarda faqat eng ishonchli hadislar kiritilgan bo'lib, uning tarkibida insoniyatga muhim diniy va axloqiy masalalarni o'rgatuvchi hadislar joy olgan. Imom Buxoriy o'zining to'plamida hadislarini faqatgina haqiqiy, to'g'ri, raviylarning ishonchliligi aniqlangan holda kiritgan. Bu esa hadislarining saqlanishini ta'minladi va keyingi avlodlarga aniq, ishonchli ilmiy meros qoldirdi. Imom Buxoriyning ilmiy merosi nafaqat o'z davriga, balki bugungi kunda ham o'rganilib, qadrlanadi. U, albatta, hadis ilmida yangi bir davrni boshladi, hadislarini ilmiy va metodik asosda yig'ish, tasniflashni amalga oshirdi. Uning uslubi va yondashuvi, o'zining nazariy jihatlarini bilan, nafaqat islomshunoslar, balki boshqa sohalarda faoliyat yuritayotgan olimlar uchun ham katta ahamiyatga ega. Imom Buxoriy merosi bugungi kunda nafaqat musulmonlar uchun, balki butun insoniyat uchun ilmiy, axloqiy va diniy masalalarni o'rganish manbai bo'lib qolmoqda. Uning ilmiy faoliyati va uslubi ilm-fan tarixida katta iz qoldirdi. Bugungi kunda hadis ilmini o'rganish, Imom Buxoriyning ilmiy metodlari asosida amalga oshiriladi. Uning "Sahih al-Buxoriy" asari esa dunyoning turli burchaklarida o'rganilib, ishonchli hadis manbasi sifatida keng qo'llaniladi. Imom Buxoriyning ilmiy merosi uning ilmiy yondashuvlarining yangiligi va qat'iyati bilan alohida ajralib turadi. U o'zining asarlari orqali nafaqat hadis ilmining rivojlanishiga, balki umumiy ilmiy tafakkur va diniy yondashuvlarning yuksalishiga katta ta'sir ko'rsatdi. Bu meros bugungi kunda ham davom etmoqda, va uning ta'siri yana ko'plab ilmiy tadqiqotlar va o'rganishlar asosida o'z ifodasini topmoqda.

Imom Buxoriy va Hadis Ilmining Asosiy O'rni

Imom Buxoriy, asli Buxoroda tug'ilgan, hadis ilmining ulkan ustozlaridan biri sifatida Islom tarixida muhim iz qoldirgan. Uning eng mashhur asari "Sahih al-Buxoriy" bo'lib, bu hadis to'plami hozirgi kunda ham eng ishonchli va mukammal hisoblanadi. Imom Buxoriy hadislarini yig'ish, tasniflash va rivoyatlarning ishonchliligini ta'minlashda qat'iy yondashgan. U o'z ilmiy faoliyatini juda yoshligidan boshlab, turli Islom ilmiy markazlarida — Makkada, Madinada, Bag'dodda va Shomda mashhur olimlardan ilm o'rganib, hadis ilmida katta muvaffaqiyatlarga erishgan. Buxoriy hadislarini tanlashda, har bir hadisning isnodini, ya'ni uning rivoyat qilgan kishilarning ishonchliligini diqqat bilan tekshirgan. Bu ilmiy uslub va metodologiya, hadis ilmining rivojlanishiga yangi bosqichni boshladi. "Sahih al-Buxoriy" asari, uning ilmiy yondashuvlari va metodologiyasi orqali, hadislarini ishonchli va aniq saqlashda, ilm-fan va tafakkur tarixida o'z izini qoldirdi. Imom Buxoriyning asarlari nafaqat hadis ilmining asosiy manbai, balki ilmiy va diniy tafakkurda ham yuksak ahamiyatga ega bo'lib qolmoqda.

Bugungi kunda Imom Buxoriyning ilmiy merosi butun dunyoda, ayniqsa, Islom ilm-fanida juda katta ahamiyatga ega. "Sahih al-Buxoriy" hozirgi kunda hadis ilmida eng ishonchli manba sifatida keng tanilgan va ilmiy jamoat tomonidan yuqori baholanadi. Imom Buxoriy hadislarini

yig'ishda va tasniflashda o'rnatgan metodologiya, ilmiy tadqiqotlarning asosiy printsiplari sifatida qabul qilinadi. Uning hadislarini ishonchli tarzda to'plashdagi qat'iyatliliigi va ilmiy an'analari, bugungi olimlar uchun muhim yo'l-yo'riq bo'lib xizmat qiladi. Imom Buxoriyning merosi nafaqat ilmiy faoliyatga, balki jamiyatda axloqiy va diniy qadriyatlarni shakllantirishga ham katta ta'sir ko'rsatdi. Uning hadislarida insoniyat uchun muhim axloqiy masalalar, ijtimoiy munosabatlar va adolat tushunchalari ko'rsatilgan. Bugungi kunda Imom Buxoriy merosi, ilmiy tadqiqotlar va ma'naviy tafakkurda davom etmoqda va uning asarlari dunyoning turli burchaklarida o'rganilib, qadrlanmoqda. Imom Buxoriy ilmiy merosi nafaqat Islom olamida, balki dunyo ilm-fanida ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan holda davom etmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. **Abdug'afforov, Sh.** "Imom Buxoriy: Hayoti va Ilmiy Merosi." Toshkent: "Shuhrat" nashriyoti, 2008.
2. **Buxoriy, Muhammad ibn Ismoil.** "Sahih al-Buxoriy." Toshkent: "Sharq" nashriyoti, 2010.
3. **Hoshimov, M.** "Islom Ilm-fanining Rivojlanishida Imom Buxoriy Merosi." Toshkent: "Ma'rifat" nashriyoti, 2015.
4. **Azimov, M.** "Imom Buxoriy va Hadis Ilmi." Toshkent: "Ilm-ziyo" nashriyoti, 2012.
5. **Qosimov, B.** "Imom Buxoriyning "Sahih al-Buxoriy" asari: Tafsir va Ma'naviy Ta'sirlar." Toshkent: "Zarafshon" nashriyoti, 2017.